

Badische Landesbibliothek Karlsruhe

Digitale Sammlung der Badischen Landesbibliothek Karlsruhe

Andreae Alciati Emblemata

Alciati, Andrea

Patavii, 1661

Dicta septem sapientum. Emblema CLXXXVII.

[urn:nbn:de:bsz:31-127360](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:bsz:31-127360)

Dicta septem Sapientum.

EMBLEMA CLXXXVII.

HAE C habeas, septem sapientum effingere dicta,
Atque ea picturis qui celebrare velis.

Optimus in rebus modus est, Cleobulus ut inquit:

Hoc trutina examen, siue libella docet.

Noscere se Chilon Spartanus quemque iubebat:

Hoc speculum in manibus, vitraque sumpta dabunt.

Quod Periander ait, frana adde, Corinthius, ira:

Pulegium admotum naribus efficiet.

Pittacus, at ne quid, dixit, nimis: hac eadem aiunt,

Contracto qui gith ore liquefaciunt.

Respexisse Solon finem iubet: ultimus agris

Terminus haud magno cesserit ipse Ioui.

Heu quam vera Bias, est copia magna malorum:

Musimoni insideat effice Sardus eques.

Ne pras esto, Thales dixit: sic illita visco

In laqueos sociam parra, meropsq; trahit.

Ddd

COM-

COMMENTARII.

I. SEPTEM sapientum decantata apophthegmata totidem figuris exprime re licet, nempe Cleobuli mediocritatem, statera: Chilonis cognitionem sui ipsius, speculo: Periandri moderationem iræ, pullegio: Pittaci prohibitionem luxus, gith semine minuto: Solonis considerationem finis vitæ, termino: Biantis copiam malorum, Sardo equite musimoni insidente (quod est muli genus ex Corsica, non maris capta, verum iniquæ inentis bestia) Thaletis dehortationem à sponione, meope illaqueata, quæ cæteras aures in retia allecet.

II. *Septem. Gracia sapientes.*

TANTA olim fuit septem Graciæ sapientum auctoritas, ut quicquid dicerent, haberetur pro oraculo. Quod enim sapientiam omnem, quam proficiebantur, actionibus honestis, laudeque dignis exercerent, omnia sive sapientiæ capita paucis verbis sunt complexi, non longo disputationum circuitu, quam malebant rectè agendo perficere. Eorum ergo quæ vulgò circumferuntur symbola & apophthegmata certatim ab omnibus ductis excepta, sic sunt transmissa posteris, ut nulla lex sanctior, nulla vitæ regula probatior videretur. D. Augustinus de civit. Dei 8. & 18. eos ait claruisse post poetas Theologos, & vitæ genere laudabilia quædam hominibus præstitisse, nullumque monumentum, quod ad literas attinet, posteris reliquisse, nisi quod Solon quasdam leges Atheniensibus dedit. Thales vero Physicus suorum dogmatum libros reliquerit. Horum apophthegmata permulti doctè copioseque sermonibus illustrarunt. In Grecorum Epigrammatum collectaneis octostichon extat de septem horum sententijs insignioribus, & de cuiusque nomine & patria, quod hic propter cõcinnitatem scribere non grauiabor. Adde quod eadem ipsæ sunt, quas Alciatus illustrat symbolis, ut Emblematis naturæ & decoto inferuiat.

Emblematis prologus.

ἰπτά σοφῶν ἴριω, κατ' ἕπος πέλιον, ἔνομα, ρωινῶν.
 μέτρον μὲν κλεόβουλος ὁ λίνδιος εἶπεν ἄριστον.
 χίλων δ' ἐν κοίλῃ λακεδαίμονι, γνώδι σεαυτοῦ.
 ὅς δὲ λέγειν θανέται, χόλε κρατίειν περὶ ἀνδρός.

πιττακός, ἔδιν ἄγαν, ἐς ἔην γίνος ἰαμιτυλίην.

τίμα δ' ὄραν ἑότοιο, σέλων ἱεραῖς ἰνδύνας.

τὸς πλονας κακίος δὲ, βίας ἀτίρηνε πρηνεύς.

ἰγγύνη στυγέω δὲ θαλῆς μιλῆσιος ἠύδα.
 Nomina, dicta, urbes septem canimus sapientum.

Optima mensura est, Cleobulus Lindius inquit.

Te cognosce ipsum, Lacedæmonis incolæ Chilon.

Quis Corinthius est, iram rege, ait Periander.

Pittacus at, ne quid nimis, effatur Mitylenis.

Atticus hinc Solon, vitæ, inquit respice finem. Plena malorum cuncta, Bias canit urbe Priene.

Non spondeo, Thales Milesius velle censet. Autonius idem epigramma sic vertit, sed vno transposito in ordine versu:

Septenis patriam sapientum, nomina, voces Versibus expediatis, sua quæque monosticha dicent.

Chilo, cui patria est Lacedæmon, Nosce te ipsum.

Periander, Trepidam moderare Corinthius iram.

Et Mitylenæis, Nimum nil, Pittacus oris. Mensuram optimam, ait Cleobulus Lindius, in re.

Explicare Solon finem docet, ortus Athenis. Plures esse Bias prauos, quem clara Priene, Mileti iugisse Thales vadimonia alumnus.

Apud eundem Autonium sapientum apophthegmata plura habentur, quæ partim infra afferemus, partim inde repetere, ubi etiam ludum eorundem sapientum videre est. Nunc singula percurramus.

OPTIMVS in rebus modus est] ἄριστον μέτρον ἰν πάσι. Optima mensura, vel, optimus modus in omnibus. Phocylides:

πάντων μέτρον ἄριστον. Omnium modus optimus. Pindarus etiam in Pythijs hanc sententiam expressit: χρεὶ δὲ καὶ αὐτὸν αἰεὶ πάντος ὄρεῖν μέτρον. Idem habet & Heliodorus i. ἔργων.

μέτρα φυλάσσομαι, κατὰ δ' ἐπὶ πάντων ἄριστες.

Mensuram serva, modus in te est optimus Cleo-

III. Modus optimus.

Cleobulus.

Cleobulus] Cleobulus siue Cleobolus Euagoræ filius, ex vrbe Lindo Rhodi insula, robore & pulchritudine corporis eximius, è Lindo in Ægyptum philosophandi gratia profectus fertur. Extat breuis eius epistola ad Solonem, apud Laertium. Filiam habuit Cleobulinam, virginem doctam. Decessit annos natus 70. Diogen. Laertius & Suidas.

Hoc trutinæ examen] Ad designandum *συμβολικὸς*, modum esse optimum in rebus omnibus, trutina vel lanx adhibetur, ea enim quæq; ponderantur. Perseus Satyra 1.

— **examenve improbum in illa Castigis trutinæ.**

Examē.

Est autem examen trutinæ stylus in lance siue statera, qui eò exit, quò pondus vertig: aliàs dicitur bilancis lingua seu lingua, aliis æquamentū, aliis libramentum, aliis æquilibrium & trutina.

Nosce te ipsum.

Nosce te] Sententia est Chilonis, *γινῶσθαι σεαυτὸν*. Nosce te ipsum. Hanc tribuit. Æsopo Plutarchus ad finem Symposii septem sapientum. Ouidius ad Pythagoram auctorem refert. Platonius Socrates ab Apolline profectū arbitrat. Diogenes Thaleti tribuit. Apud eundem Antilthenes Phemonæ ascribit, ceterum Chilonem vsurpasse. Sunt qui ex Homero, tanquam Oceano, sumptam existiment. Meminit huius Cicero lib. 3. ad Q. Fratrem. Vide Plinium lib. 7. cap. 32. & adagium, **Nosce te ipsum.**

Chilon.

Chilon.] Lacedæmonius fuit Ephorus, qui magistratus à tribunatu plebis Romano non multum differbat. Fuit pauciloquus, in sermone concisus, quod ei fuit patrum. Hinc enim Laconismus. Elogio proditum est, septem aliorum fuisse sapientissimum. Eius funus, cum victore Olympiæ filio, gaudio expirasset, tota Græcia profecta est.

Speculi utilitas.

Hoc speculum in manibus] Apophthegma **Nosce te ipsum**, per speculum ostenditur. Sed quid speculum cum sui cognitione? Inuenta sunt specula, inquit Seneca 1. quaestionum naturalium, c. 17. ut homo se ipse nosceret. Multa ex hoc consecuta: primò, sui notitia, deinde & ad quædam consilium: formosus, ut vitaret infamiam: deformis, ut sciret redimendum esse virtutibus quicquid corpori deesset: iuuenis, ut flore ætatis admoneretur, illud

tempus esse discendi & fortia audendi: senex, ut indecora canis deponeret, & de morte aliquid cogitaret. At hoc rerum natura facultatem nobis dedit nosmetipsos videndi. Hæc ille.

Quod Periander ait] Periander Corinthiorum tyrannus, Cy clo patri in regno successit, regnavit annos quadraginta. Crudeliter, & in magna suspitione agebat, stipatus semper militibus, oculos & oscitantes in foro vsq; formidans. Quapropter assidue erat in bellis, præsertim naualibus. Dicitur & Isthmum valuisse perfodere: & uxorem adeò dilexisse, ut etiam cum mortua conubuerit. Vade ob incestas, & immodicam iracundiam, quodq; ciuitatem auro spoliari, plerique negant hunc fuisse vnum è septem sapientibus, sed alterum quædam nomine Periandrum, Ambraciæ natum.

Pulegium admotum naribus] Periander Corinthius in ore habebat *ἴρις ὀργῆς ἀπὸ πύθου*. abstinendum ab ira. Quod signo ori admoto intelligi datur apud quosdam scriptores. Sed hic pulegium adhibetur, quod per inferiores partes bilem purgat, & admotum naribus medetur hpothymia. Vide Plin. 20. cap. 14. & lib. 26. c. 9. & ca, quæ de pulegio diximus Emblemate 16.

Pittacus] Hiradio patre Thrace natus, vir amans libertatis, iustissimus & fortissimus.

Ne quid nimis] Pittaci Micylenæi dictum egregium est, *μὴδὲν ἄγαν*. Ne quid nimis & *γὰρ ἀδὲ καρποῦ*. Nosce tempus. quorum altero mediocritatem, altero tempus esse cognoscendum, id est, temporis habendam esse rationem admonebat. Hoc dictum. Ne quid nimis. Diogenes Pythagoræ ascribit, Aristoteles 3. Rhetor. Bianti. Sunt qui Thaleti, sunt qui Soloni id tribuant. Plato quodam loco ex Euripide citat. Vide prouerbium, **Ne quid nimis.**

Qui gith ore liquefaciunt] Symbolum mediocritatis est gith, semen nigerrimum optimumq; odoris excitatissimi, quo mino sumpto in cibus, dat saporis gratiam, largius autem venenum exhibet. Gith, & nigella, & papauer nigrum plerique Latini idem sunt, Græcis Melanthon & melanspermon, à nigro seminis colore. Vide Plinium lib. 19. cap. 8. & lib. 10. cap. 17. Dioscorid. lib. 3. Columel. lib. 7. Offi.

cinae (inquit Ruellius lib. 3. cap. 51.) Nigellam Romanam appellant, rura nostra Poyuretani quasi piperacem dicunt, quod odorata pipetis modo referat acrimoniam, aut quia piperis vice in multis vrantur. Ibidem plura, ubi contendit gith non esse, quam nigellam (Hispani Neguillam, & Axenus) cognominant: in qua opinione etiam est Anton. Nebrissensis in suis *Quinquagenis*. Nam nigella est in zizaniorum genere, gith vero inter fruges numeratur. Vnde Aufonius in monosyllabis:

Est inter fruges morsu piper aquiparans gith.

Cum igitur gith piperis saporem reddat, non potest ita facile in ore contineri, precipue liquefactum, nam corrugare facit os & nares. Vnde Plautus in Rudente:

Os calet tibi num gith frigidafactas?

Solon.

In Salamine insula natus, quae iuris erat Atheniensium, parentibus nobilissimis ortus, leges Draconis sanguine, non atramento scriptas mitigauit, alijs pro vulgari certe mitioribus, toto orbe celebratis. Florebat tunc in Repub. Pili-stratus, Solonis amulus: illius igitur eloquentia plus potuit apud populum, quam huius sapientia. Cessit sponte Solon tyrannum fugiendum, primum in Aegyptum, deinde in Cyprum, postremo ad Ctesium, inde in Ciliciam profectus est. Decessit in Cypro annorum 80. mandauit ossa Salaminem transferti, ibique per regionem proijci ac dissipari, ne Athenas inferrentur; quoniam discedens iureiurando ciues adegit, non antiquaturos leges suas donec rediret. Vide Plutarchum & Diogenem, & quae Emblemate 158. de Solone dicta sunt.

Respice finem.

Respexisse finem] Τέλος ὄρα μὰ κρῶ Cus. Finem breuis aui spectandum. Nullum ante mortem beatum dicendum, sed expectandum vitae finem dicebat, quod Ouid. 3. Transform. retulit his verbis: --- scilicet ultima semper

Expectandus dies homini, dicitur beatus Ante obitum nemo, supremasq; funera debet. Vide adagium, *Finem vita specta.*

Vltimus agris terminus] Dictum Solonis effigie termini designatur, de quo satis multa diximus Emblemate 158. quo nimirum pacto solus in Capitolio Ioui no-luerit concedere locum.

Heu quam vera Bias] Bias Priensis vrbis

Ioniae natus, cuius integritas in iudicandis causis in prouerbio abijt, vt dicatur, *δικαιοσοφαι σίαντες τῷ πριηνίω κριέσσον.* In iudicando praestantior Biante Priensis. Cum patriam captam fugeretur, nihilque vt reliqui exportaret, roganti causam illud celebratum apud Cicero in Paradoxo respondit: Omnia mea mecum porto. Diogenes Laertius lib. 1. Val. Maxim. lib. 7. & Gellius lib. 5. cap. 11.

Est copia magna malorum] πλείονες οἱ κακοί. Plures mali. quo taxabat Bias vitiorum inter homines omni parte scaten-tium multitudinem: quod figuratur per Sardum hominem mulimoni infidentem.

Plures mali.

Mulimoni infideat] Mulimones, asini, muli, aut equi breues, vt inquit Nonius. Vnde Lucilius:

Mulimō.

Pretium emit qui vendit equum mulimone. Nascitur id animal in Hispania, sed maxime Corsica insula, non longe à Sardinia distante; non absimile est pecori, caprino villo, infimilimo capite: quamobrem auersum à Sole pasci cogendum. Vide Plinium lib. 8. cap. 49.

Sardus equus] Sardi deprauati & nefarii sunt habitus. Consule prouerbum, *Sardi venales.* Quamquam Sanctio non placet in illo prouerbio doctissimus alioqui vir. Nam Sardos Sanctius non intelligit illos, qui habitant Sardis urbem Asiae, sed qui in insula Sardinia (quam *Σαρδία* appellat Stephanus) quae pestilens est, propterea quod editissimos habeat à Septentrione montes, qui boreae status prohibeant. Inde est quod Cicero monet Q. Fratrem, vt meminerit se etiam cum recte valeat, in Sardinia esse. Idem Cicero in 7. Epistol. volumine, ad Gallum scribens de Tigellio Sardo: Id ego, inquit, in lucris pono, non ferre hominem pestilentiorum patria sua. Et in eadem epistola: Habes Sardos venales, alium alio nequiores. Comparat etiam Martialis Sardiniam Tyburis, pestilentem saluberrimo loco sic:

Sardis-nia.

Nulla fata loco possis excludere; cum mors Venerit, in medio Tybure Sardinia est. Sardinia pestilentem vero Sardiniam intelligunt cur pestilens. propter Salpugam, formicæ genus venenatum, & Sardiniam herbam, quæ si edulio admisceatur, neruos vescentibus contrahit, & diducit ora ricta, sic vt morientes ridere videantur. vnde *Risus Sardonius* est in prouerbio. Præterea est in ea vixit, vi 12

Vnde mel inficitur. Cœl. Rhodigin. lib. 12. cap. 16. & lib. 20. cap. 19. in fine, in acrem noxium id referre oportere contendit. Cui, apertè suffragatur Silius Italicus: *Serpentum tellus pura, ac viduata veneno, Sed tristis celo, & multa vitinâ plaude.* Ex dictis, meo iudicio, rectè interpretabere Horatium in 3. Satyra libri 1. cum inquit:

Sardus habebat Ille Tigellius hoc, nisi intelligas in nomine, Sardus, risum subesse: nec frustra nomen addidisse patriæ poetam. Nam & Glossularij civilis sapientie celebrant nescio quæ brocardica, ut hoc: Bonus præsumitur, qui est bonæ nationis: malus, qui malæ. Et illud, Sæpe solet similis filius esse patri, ad l. quod si nolit, 31. §. qui mancipia, ff. de edil. edil. Et Horatius puellam commendans à genere, ait,

Crede non illam tibi de scelestis Plebe delectam, neq; sic fidelem, Sic lucro aduersam potuisse nasci Matre pudenda.

Sic igitur (ve ad rem) Sardus eques, id est, malus & improbus vir, insideat musimoni, pessimo iumento, eum depicta copia magna malorum.

Ne pras esto ἵγγυα πᾶσα δ' ἄτη. *Sponde, noxa enim prasto est.* Qui enim se vadem statuit, sibi securitatem, alteri libertatem parat. Clemens Alexandrinus 6. Stromat. Sponsonem esse noxæ filiam dicit (ex Thalete) sponsonis verò multam: id est ἵγγυα ἄτας θυγάτηρ, ἵγγυας δ' ἕο πᾶσα. Vide adagium, *Sponde, noxa prasto est.*

Sponde, noxa prasto est.

Thales.

Thales dixit] Thales nobilissima ortus familia Mileti, Geometriæ & Astrologiæ peritissimus. Ab illo Ionica fluxit disciplina, sicut à Pythagora Italica. Excessit Olympiade 58. dum gymnicum certamen spectaret, astu ac sicut lapsus, iam senex.

Parra.

Parra, meropsq; trahit] Symbolum apophthegmatis Thaletis est parra, vel merops. Parra quidem avis est inauspicata, de qua Horatius lib. 3. Carm.

Impios parra recinantis omen Ducat.

Merops.

Hæc olo nomine dicitur galerita & alauda. Oriente Syrio non apparet; donec occidat. Plinius lib. 11. cap. 37. & lib. 18. c. 29. Merops, qui & apiaster, quod apes comedat, Vnde & Cretensibus dicitur *Me-*

lissophago, quasi apium gurges; & Neapolitanis *Lupo delle api*. Plinius lib. 10. cap. 33. Hæc itaq; aues religatæ visco aut retibus solent gartiu cæteras sui generis aues allicere: quæ cum fauere cupiant, illigantur & ipsæ, & capiuntur ab aucupe. Tales sunt etiam debitores, qui vt sese explicent irretitos, alios quos possunt fideliores aucupantur.

IV.

QVIA hoc Emblemata septem sapientum dictis dicatum est, nihil ab instituto exorbitare videor, si plurima alia eorum apophthegmata, quæ passim leguntur, huc quasi in fasciculum congeram, vt vno intuitu tot oraculum (cur enim non appellem oracula sententias plenas prudentiæ & indubitatæ veritatis?) copiam studiosus lector habere queat. Ordine igitur iam posito incedemus, à Cleobuli sententijs exorti. *Cleobulus Lindius*, *Cleobulus Lindij sententia.* Virtuti proprium est omnem odisse nequitiam. Intende animum in res honestas. Hominum pleriq; imperitiam, verborumq; vanitatem sectantur. Noli esse suspiciosus. Multos libentiùs audias, quàm ipse multa loquaris. Multarum artium studiosus esse malis, quàm per omnem vitam rudis & expertus literarum vivere. Pretatem cole. Nihil est precatione dignius. Parentes reuereri equum est. Non tute, sed patientia fortè à parentibus iniuriam vinctes. Delectus aibiter, ex quo & bono iudicabis, omnemq; ex animo oderis iniusticiam. Ad Remp. vbi accesseris, quæ optima & consultissima putabis, in medium consules. Quæ tibi nolis fieri, alteri ne feceris. Non aliter suscepta à te amicorum negocia curæ erunt, quàm si tua res agatur. Ne per animi impotentiam violentiamque quid facias, Contractas inimicitias maturè deponere. Etate, eruditione, vel opibus te inferiorem ne contempseris. Noli iniuste appetere quæ sunt aliorum. In ea demum Repub. bene vivitur, vbi ciues infamię potius, quàm legum & suppliciorum metu officium suum faciunt. Siue quis ex suo arbitrio, vel certis legibus Rempub. gubernat, modò nemini suorum familiarium temerè credat, gloriam non penitentiam paraturus videtur. Verborum leuitatem auerfabitur, qui circumspectus & sapiens censerit vale. Mendax criminatio seu calumnia rotam labefactat Rempub. *Caue*

D d d 3 sis

sis in aliis proterpè maledicis. De quibusvis bene loquaris & sentias. Noli vulgè contemptis insultare, ne te illi vicissim odio prosequantur. Corpus & animum moderatis studiis oblectabis. Nul- lum periculum honestis in rebus detrectabis. Qui Reipub. aduersatur, eundem quoq; & hostem credito. Fortunæ vicissitudines æquo perferre animo noris. Ne prof. eris fortunæ successibus effertaris, vel asperis casibus fractus, animum abijcias. Cæcos ad voluptatem animi impetus coerce. De bonis bene merere. Amicum tibi beneficio adiungere oportet, vt te impensius amet: inimicum verò sic tractabis, vt eum tibi aliquando amicum speres; cautio tamen hic adhibenda erit, vt illorum calumniam, horum verò insidias vitemus. Beneficij accepti memor esto. Opprimè in ea viuatur familia, in qua plures dominum colunt quàm metuunt. Vt nemo auro onusta nauis uestus mergi malit, ita in magnifica & splendida domo nemo libens manserit, vbi anxie nitium, summoq; cum discrimine necesse sit viuere. Domus tuæ curam geres. Profecturus aliquò, expende primùm quid a- cturus decedas: domum verò reuertus, a- ctorum rursus dictorumq; à te rationem exige. Vxorem genere & opibus parem delige, ne si potentiorum duxeris, pro affi- nibus dominos tibi fortiaris. Ne blandi- ciji, neue iurgio vxorem apud familiares excipias, quòd illud stoliditatis, hoc ve- rò amentie specimen præ se ferat. Sum- ma beneuolentia liberos complexus erudi. Filias domi habere, & instituere parentes æquum est, vt easdem adultas ætate virgi- nes, & prudentes aliquò matres familias habere queant. In famulum ebrium non amittendas, ne & tu quoque ebrius & parum sanè mentis habitus. Aufonius hæc etiam atque ait Cleobalo:

*Quanto plus liceat, tam libeat minus.
Fortuna inuidia est immeritus miser.
Felix criminibus nullus erit diu.
Ignescens alij multa, nihil tibi.
Parce quisq; bonis, perdere vult malos.
Maiorum meritis gloria non datur.
Tempus saepe datur sine minoribus.*

Chilonis
Lacedæ-
monij di-
ctæ.

Ne rerum futu-
rarum prædictiones oderis. Interrogatus,
quibus rebus esset occupatus Iupiter?
Superbos, inquit, humiliat, & humiles exal-

tar. Ne te mortalium rerum pœniteat.
Noli cupiditate tua quod fieri non potest,
persequi. Coramcano capite conserge,
& honora personam senis. Legibus ob-
tempera. Sapientia in rebus obcundis v-
tare. Animi habitum, indolem, moresq;
aliorum expiora. Ne quem despicio.
Interrogatus, quomodo periti differrent
ab imperitis? Bona, inquit, spe. Difficile
est arcuam silentio premere, otium rebus
honestis impendere, & illaram iniuriam
æquo animo tolerare. Fratri publicis
honoribus apud Lacedæmonios functo,
sed iniquius ferenti, cur & ipse quoque se
inter Ephoros, publicæ dignitatis & ma-
gistratus genus, conscribi non pateretur?
Ego, inquit, iniurijs affici possum, tu verò
non. Iustè tibi quod parasti, iustè possi-
deas. Conciliare his, qui iniurijs afficiun-
tur. Calumnias oderis. Cauebis ne quid
insolenter aut turpe facias. Se suosque
obseruet quis potius quàm alienos. In-
terrogatus aliquando, quid esset difficili-
mum? respondit, seipsum nosse; singuli
enim plerunq; proprio amore decepi, sibi
plus æquo tribuunt. Cos arguit quales
sit aurum, purumne an adulterium, &
aurum vicissim qualis sit cuiusq; animus.
Ne cui malè muniteris, mulierum enim
est. Homini ingenuo insultare præter
decorum est. Ne lingua præcurrat me-
tem. Liogæ tuæ vbiq; sed potissimum
in conuiuium moderaberis. Ne inter po-
cula multū loquaris, fieri alioqui nequeat
quin pecces. Cane in vicinos dicas que
vis, ne & tu vicissim quod nolis audias.
Hominem vita fūctum ne insecteris, quin
potius omnibus ereptum vitæ calamitati-
bus, felicem beatumq; prædica. Rerum
alienarum studiosos auertere. De suis
infortunijs cuidam grauiter perturbato:
Mitius, inquit, tua feres, si tibi illa esse cum
reliquis mortalibus communia perpende-
ris. Libentius amicum infelicem, quàm
felicem inuites. Ad amicum conuiuan-
tem rarius, ad afflictum verò frequentius
accedes. Cum infelice luctantem fortu-
na ne irriteris, ea enim omnibus æqualiter
impendet. Animsibilisq; effereuentiam
coercere. Esto modestus & temperans.
Damaum turpi lucro præferas; illud enim
breuem dolorem, hoc verò perpetuum
cruciatum adfert. Tempori parce. De-
sertus ab omnibus, boni consule. Ne odio

quo alios libenter offendas. Morum comitate placeas multitudini. Si vir fortis esse voles, dabis operam, vt tibi placidoq; sis ingenio, quo te vicini colant potius quā metuant. Gressum ne habeas præ alijs concitatorum & celeriorum. Ne inter loquendum gesticulatis digitis, vecordium enim est. Optimè regno præest, qui dat operam, ne vulgo terrori sit. Ea demum habetur felix Respub. in qua magistratus potius audit leges, quā quid facundi & ingeniosi Rhetores postulent. Familix tuæ summa vitæ integritate præeris. Ab Aufonio hæc quoq; Chiloni ascribuntur: *Nolo minor me timeat, despiciatq; maior. Vt memor mortis, uti sis memor salutis.*

Tristitia cuncta exuperans aut animo, aut amico.

Tu bene siquid facias, non meminisse fas est. Quæ bene facta accipias, perpetuo memento. Grata senectus homini, quæ parilis iuuentæ. Illa iuuentæ est grauior, quæ similis senectæ.

Periandro Corinthij apophthegmata.

Periander Corinthius. Meditare quidvis, exerce te in omnibus. Bona spe vtaris. Pietatem cole. Cogita te moralem. Arcanum cela. Cum res & locus postulat, loquere. Tacenda ne elimines. Sapientum familiaritate vtitor. Loquere vera. Audi quæ te deceant. Filios erudi. Sic te in vita geres, ne quid te tuisq; progenitoribus indignū admittas. Seniore reuerere. Si quid te pepercim fecisse senseris, id quā primū mutabis. Interrogatus, quid in te minima maximum esse censeret? In humano, inquit, corpore sapientiam. Voluptates fluxæ fragilesque sunt, virtus demum clara æternaq; habetur. Rogatus, quid esset libertas? Bona, inquit, conscientia. Quod rationi consentaneum est facito. Iustitiam sectare. Ne facias pridie, cuius te postidie pœniteat. Opportunitatem expecta. Contumeliam seu ferociam oderis. Ne prior inuitiam inferas. Morere pro patria. Tempori ne nimium tribuas. Illic largiaris, vbi aliquid utilitatis expectes. Noli ad gratiam loqui. Opera amicorum libenter vtaris. Amicis eius oblectamento. Amico pauperi tam re- quieseris, quā diuiti. Sic oderis tanquam amarus (A. Gellius lib. 1. Noct. Attic. cap. 3. id Chiloni ascribere videtur) Illos, qui de te bene meriti sunt, honore affice. Beneficium repende. Tempera te

à maledicentiâ. Ne sis animo tam abiecto, vt quacunq; re angaris. Ne quid auarè opum studio facias; oportet enim æquè vt tu, qui lucratus es aliquid, alios quoque aliquid lucrari. Quæstus ex re turpi res pessima, natura enim, & thesaurus odiosus est. Mortuum ne triseris. Calumniam oderis. Sic vtas, vt lauderis; sic morere, vt te beatum omnes prædicent. Satius est hominem auarum inori, quā in egestate viuere. Ne tibi dolores cumules. Tui tuorumq; curam habe. Contentiones oderis. Bonos honore affice. Quæ honesta sunt laudabis. Cæne gloria ceteraris. Bona te spes habeat, sed mortalem te esse crede, & rebus tuis compares tanquam immortalis. Omnibus placeo. Omnium moribus te accomodato. Concordiâ foue. Comem te & asabilem præbe. Quiete & modestè viuere in primis laudabile habetur, intemperanter verò & temerariè, periculosum est. Supplicem tibi in gratiam recipe. Principem reuerere. Quod vel pedus, vel pollicitus es semel, seruato. Quem certo cognoueris improbum, in familiaritatem non admittes. Contine in officio oculos. Infamiam fuge. In rebus prosperis esto modestus, in aduersis compositus. Si quid præter sententiam acciderit, celato, ne inimicum tuum exhilares. Legibus antiquis, obsonijs verò recentibus vtare. Non tantum animaduertendum est in eos, qui peccant, sed & illi, qui nocere iam parant, coercendi sunt. Da libera & innocua consilia. Maioribus cede. Magistratui obtempera. Tyrannide melior est populû principatus. Bene sese habet respub. in qua ceteris partibus virtus laudatissima, improbitas verò maximè detestabilis censetur. Qui regnum sibi stabile & firmum esse volet, huic necesse est beneuolentia sibi potius, quā vi & armis populum adiungere. Interrogatus, cur imperium non deponeret? Quoniam inquit, voluntaria imperij abdicatio, ei qui necessitate coactus imperat, periculum creare solet. Ex bene natis & verè generosis liberos suscipito. Aufonius hæc Periandro tribuit:

Numquam discrepat vtilè à decoro. Plus est sollicitus magis beatus. Mortem optare malum, timere peius. Faxis ut libeat, quod est necesse. Multis terribilis, caueto multos.

Ddd 4 Si for-

Si fortuna inuit, caueto tolli.

Si fortuna tonat, caueto mergi.

*Pittaci
Mityl-
nai sen-
tentia.*

Pittacus Mitylenais. Difficile est pietatem colere. Nihil vspiam firmum est, ac stabile permanet. Bene aliquid & solide nosse difficile est. Phœnico dicenti, virum aibi querendum esse frugi & boni: Eris, inquit, diligenter quæsiueris, vix illum moenies. Ante omnia Deum summa religione cole. Pietatem exerce; Parentes reuerere. Eisdem quouis officij genere, omniq; obsequio nō pudeat inferuiri. Cum parentibus non contendes, etiam si id summo te iure facere posse confidas. Cūm hortaretur filium, vt patris arbitrio litem dirimeret, his verbis vsus est: Si causam sustinebis in iudicio deterior, damnaberis: sin pro te contra patrem valebit sententia, vel ob hoc ipsum dignus eris qui condemneris. Prudentis viri est, multo antequam ingrauant pericula præuidere; fortis autem, quæ nunc adsunt mala, infractio præsentique animo perferre. Interroganti, quid sibi obscurum videretur? Quod futurum est, inquit. Cūm præclari quid instituis, nemini prædico, ne si quid obstaculi interciderit, quō minus perficias, rideare. Rebus quibusdam aliquando frustratus; Dimidium, inquit, plus toto. Multa & multos libenter audias. Optima quæq; & discas & doceas. In sermone veritatem & fidem, in rebus autem obeundis experientiam, dexteritatem, benevolentiam, & sedulitatem adhibeas. Rogatus aliquando, quid in vita esset optimum? Quod est, inquit, boni consilere. Stabilis est terra, instabilis verō & infida res mare. Ne quid illaudatum & improbum aut ipse desinas, aut in alijs probes. Ne quibusvis temerè credideris. Victoriam oportet sine cæde & sanguine parare. Quod pignoris loco apud te depositum est, bona fide restitue. Si sponsior fias, haud longè aberit infortunium. Ne sis festinus ad loquendum. Interrogatus quid esset iucundissimum & gratiosissimum? Tempus, inquit. In amicum, neque etiam in inimicum fueris vquam maledicus. Misera quædam res est & tristis inertia, perniciofa incontinentia, intolerabilis autem literarum incertitia. Ignauiam fuge. In vincula coniectum Alcæum, quod rebellem filium a se occisum fateatur, liberum abire permisit, his verbis:

Venia vltione est potior. Verecundiam sectare. Coniugatus ne sub imperio viuas vxoris. Vicini si te læserint, suffetto. Dissimula. Cūm Cræsus illi magnam viam pecuniæ daret: Non accipiam, inquit; nam quod mihi frater absque liberis decesserit, duplo plus opum, quàm vquam optarim, possideo. Paupertatem nemini exprobrabis, diuinam vltionem reuerens; nec si opibus abundes, te miserum esse similes, ne vniq; odiosus fias. Si quid deliqueris ebrius, duplici multa puniatur, vt ex eo ceteri in liberali conuiuio sibi ab ebrietate temperent. Inter amicos non eris arbiter. Magistratus virum arguit. Necessitati ne Dij quidem resistunt. Interrogatus à Cræso, imperiorū omnium quod esset maximum respondit, ligni picturarij leges innuens. Ea demum vrbis optimè se habet, in qua malis infamibusq; viris ad Rempub. accedere non licet. Summa cum laude in Repub. princeps erit, qui sedulo operam dabit, vt sibi potius quàm se omnes ciues metuant. Optima illic est disciplina familiaris, quæ nullis rebus superfluis eget, rebusq; necessarijs non indiget. Aufonius de Pittaci sententijs:

Loqui ignorabit, qui tacere nesciet.

Bene probari malo, quàm multis malis.

Demens superbis inuidet felicibus.

Demens dolorem videt infelicium.

Pareto legi, quisquis legem sanxeris.

Flures amicos re secunda compara.

Paucos amicos rebus aduersis proba.

Solon Atheniensis. Virtutem in pretio habe. Disce quod iustum est. Deum honora. In rebus agendis voluntatem diuinam tanquam oraculum consule. Reuerere parentes, quos qui non aluerit, rebusque omnibus necessarijs inuertit, fortunis euerfis per omnem vitam inglorius viuet. Ne ius tuum aduersus parentes imperiosius vrgeas. Interrogatus, cur in patrias lata lege non animaduertisset? Quia, inquit, nunquam credideram tam atrox crimen in Rempub. posse cadere. Ne consuefcas iurare. Aequalitas contentiones dirimit. Studijs rebusq; honestis incumbito. Veritatem tuearis. Ne vquam mentiaris, sed quod res est dicito. Plus ad fidem faciendam morum probitas quàm iusturandum valet. Sanam mentem in rebus agendis ducem sequere. Quod nosti, ne temerè esutias. Verba tua

tanquam

*Solonis
Salamini
præclara
re dicta.*

tantisper silentio preme, donec commoda loquendi semet offerret occasio. Incerta certis fac iudicijs assequare. Quæ tibi compereris, ne statim prodas. Interrogatus à Periandro, cum inter pocula forte pauca loqueretur, num ob stultitiam, an verò quòd nihil haberet, quod diceret, sic obmutesceret? Atqui, inquit, nemo vòquam fatuus inter pocula silere potuit. Amicos religiosè colas, illisq; adimento & ornamento fueris. Ne statim quosuis in intimam familiaritatem admittas; & quos admisisti semel, ne temerè abijcias. Detestare voluptates, illæ enim calamitates pariunt. Magnatum opum facultas saturitatem, saturitas demùm ferociam parit. Ne te immodicè efferas, Nemini inuideto. Mortuis ne quis malè precetur. Discce prius, quàm imperes, alterius imperio parere: nemo enim bene imperat, nisi qui imperio obsequi didicerit. Populo auctor eris non vt suauissima, sed vt optima eligat. Iudex pro tribunali reo non sedebis, nisi condemnatum perpetuò tibi inimicum habere voles. Neq; ad imperium, neq; ad consilium iuuenis admodum admittatur, tameris optimo ille ingenio videatur. Interrogatus, quo tandem pacto in repub. à maleficijs potissimum temperari posse crederet? Si illi, inquit, quibus nulla illata est iniuria, iniustus perinde offendatur, quàm illi, qui læsi sunt. Interrogatus, in qua demùm ciuitate summa cū tranquillitate quis degere posset? In ea, inquit, vbi qui læsi non sunt, non minus quàm illi, qui grauer læsi sunt, iniuros deserunt & vlciscuntur. Interrogatus, quam potissimum tempub. opimè constitutam censeret? Eam, inquit, vbi cines magistratui libenter, magistratus autem legibus constanter obtemperat. Ea demùm respub. florere, in qua boni honore, mali verò supplicijs afficiuntur. Est quidem Tyrannis præclara regio, sed exitum non habet. Gloriosus erit quisq; siue Rex, siue tyrannus, qui vnus in repub. potestatem in popularem potentiam conuerterit. Qui apud tyrannos auctoritate valent, similes sunt calculis supputatorijs, quorum vnusquisq; pro libidine supputantis aut plus valet, aut minus: ita tyranni quem modò summi honoribus cumulāt, eundem paulò post contemptum, notatumq; infamia dimittunt. Domesticis tuis placidus eris

& mitis. In ea demùm familia verè viuatur, vbi opes nulla parte iniusticia, & absq; metu asseruata, in vltis necessarios sine querela erogantur. Sententias Solonis enarrat Aulonius ita:

Dico tunc beatam vitam, quàm peracta facta sunt.

Par pari inuicem coriux: quidquid imprudissidat.

Non erunt honores vnquã fortuiti muneris à Clam conuerguas propinquum, quem palam laudaueris.

Pulehrius multo parari, quàm creari nobilitate. Certa si decreta fors est, quid cauere proderit?

Sine sint incerta cuncta, quid timere conuenit?

Bias Prieneus. De Deo semper, vt ipsa meretur diuinitas, loquere: Quidquid in vita laudabile feceris, id omne Deo acceptum feras. Aequum incipias, consule. Multa audies, pauca loqueris. Cum aliquando cum his nauigares, qui ob vitæ nequitiam Dijs hominibusq; inuisi erant, nauis iam ferè tempestatibus obruta, Deorum quisque maximis clamoribus opens implorabat, quibus ille: Silete, inquit, ne Dijs vos hic nauigare persenscant. Interrogatus ab homine impio, quid esset pietas? siluit: Sciscitatus deinde silentij causam: Quia me, inquit, de eo, quod ad te nihil atinet, interrogas. Filio suo in Ægyptum profecturo, & interroganti, qua in re potissimum posset patri gratificari? respondit: Si commearum tibi ad senectutem comparaueris: virtutem inuenis. Commearum ad senectutis subsidium in inuentute tibi compara, sapientiam videlicet & eruditionem; nulla siquidem possessio hac vna certior est & stabilior. Esto circumspexus & prudens. Res tuas omnes fortiter feliciterque obeas, dum adhuc ætas in flore est, quæ vbi iam defloruerit, prudenter sapienterq; te geras. Illi, qui in nauibus & mari degūt, neq; inter mortuos, neq; inter viuos censentur. Tancum in speculo tuas ipsius actiones contemplare, vt quæ honesta sunt indies abs te orientur magis, turpes verò virtutis studio contegantur. In obeundis rebus memoriam, ad temporis opportunitatem captandam sollicitudinem adhibe; mores sint ingenui, labor moderatus, metus religiosus; opibus amicos para, in dicendo eloquentiam

*Bianus
Prienei
apophthegmata.*

tiam, tacendo morum urbanitatem obfer-
nes; in ferenda sententia æquitatem, in au-
dendo, peruersisque sustinentis fortitudi-
nem, postremo in reipub. munijs obreundis
auctoritatem, in gloria animi praestantiam
obtimeas. Interrogatus, quid in vita sine
metu esset? Bona, inquit, conscientia.
Morum honestatem sectare. Potior mor-
talium pars impia est. Ama tanquam o-
surus (vide A. Gellium lib. 1. cap. 3.) Mo-
ribus neq; nimium facilis eris, nimiumq;
difficilis. Facile imponitur bonis. Cum
gratia impetres, non vi extorqueas. Quod
facturus es semel, lente incipias, sed ubi in-
ceperis, constanter exequare. Oportius est
in inimicis quam amicis ius dicere: nam ex
amicis alterum tibi hostem, ex inimicis ve-
ro alterum tibi amicum feceris. Virum
indignum non commendabis. Expetere
ea, quæ consequi queas, & alterius nolle
infamia frui, grauem animo cruciatum pa-
rit. Corporis robur natura est benefi-
cium, magnarum opum affluentiam for-
tuna passim vel indignissimo cuique do-
nat; ceterum tempus, posse consilio pru-
dentiaq; iuuare, ab omni bono sapientiaq;
proficitur. Ne sis ad loquendum præ-
ceps; virum enim parum sanæ mentis ar-
guit. Interrogatus, quid hominibus in
primis suauis esset? Spes, inquit. Ex qua
re potissimum gaudent? respondit, lu-
cro. Et quid esset difficile? Forti, ait, in-
fractosq; animo fortunæ inconstantiam to-
lerare. Is demum verè infelix est, qui-
cumq; sine animi perturbatione aduersam
fortunam ferre non potest. Diuitem vir
pauper non iaculabit, nisi fortè ex eo emo-
lumentum sibi paratum speret. Ne quid
per stoliditatem & imperitiam admit-
tas. Sic in vita te geras, tanquam longo,
aut sanè non ita longo tempore victurus.
Ad mortem condemnaturus aliquem, plo-
rabat, interroganti causam: Necesse est, in-
quit, naturæ mutuum affectum, & legi-
bus congruam sententiam dare. Rex ille
in primis clarus videtur futurus, qui re-
gni sui legibus ante omnes obtemperat.
Optima istic est familiæ disciplina, in qua
dominus propter se ipsum talis est domi-
nalis, qualis propter decorum est alibi. Biantis
ex Aufonio sententiæ:

*Quanam summa boni? Mens qua sibi con-
scia recti.*

Æternities homini qua maxima? Solus ho-

mo alter;

*Quis diues? Qui nil cupiat. Quis pauper?
Auarus.*

*Qua dos matrona pulcherrima? Vita pu-
dica.*

*Qua casta est? De qua mentiri fama ve-
retur.*

*Quod prudentis opus? Quum possit, nolle no-
cere.*

*Quid stulti proprium? Non posse, & velle
nocere.*

Thales Milesius. Deus est rerum omnium
à nullo creatarum principium. Rogatus, *Thalesis*
quid esset Deus? Initio, inquit, & sine ca- *Milesij*
rens. Interrogatus, num ut homines, per- *praclara*
inde quoq; Deum lateat, qui in vita sunt *sententiæ.*
flagitiosi? Imò, inquit, ne ea quidem, quæ
in animo cogitant, ignorat. Rogatus, quid
esset difficile? Seipsum, inquit, & offe. Et
quid facile? Alium reprehendere. Res in
primis ardua est, prænosse futura. Rogat-
us, quantum abesset à veritate vanitas?
Quantum, inquit, ab auribus absunt ocu-
li. Eadem à filijs senex expecta, quæ ipse
aliquando tuis parentibus præstiteris. In-
terrogatus quem verè felicem crederet?
Qui corpus habet sanum, inquit, animum
verò virtutibus & liberalibus artibus re-
tè imbutum. Nihil sapientius tempore,
quod inuenient omnia. Nihil est necessi-
tate potentius, donat enim vniuersa. Lo-
co nihil est capacius, quod omnia in se co-
cludat. Nihil humana mente velocius,
quæ minimo temporis spacio remotissima
quæq; percurrit. Nihil est pulchrius or-
be terrarum, fabrica squidem Dei est.
Cura liberos tuos institui. Disciplinam
domesticam, liberales artes, & in Deum,
parentes, patriam, atq; adeo omnes homi-
nes pietatem cole. Probitatem morum se-
cure. Vitæ tuæ curam habe, Nemini
quidquam facilè promiseris. Interroga-
tus, quonam modo quis leuius fortunam
aduersam ferat? Si, inquit, hostes suos
grauius affectos ob oculos ponat. In-
terrogatus, quomodo optimè sanctissimèq;
queamus viuere? Si, ait, quæ in alijs
reprehendimus, ipsi non perpetremus. A-
mici quo ingenio sint, explora. Non ali-
ter de absentibus quam presentibus ami-
cis sentiendum & loquendum est. Ho-
minem infelicè ne despexeris, ne te quoq;
Nemesis corripiat & affligat. Triplici no-
mine Fortunæ gratias, inquit, ago: primū,
quod

quod me hominem, non brutum; deinde, quod virum, non feminam; postremo, quod Græcum, non barbarum nasci voluerit. Vicinos amore prosequere. Abstine à nequitia. Quæ iuste in alio reprehendis, ea cauebis ipse committere, Opportunitatem in omni re spectabis. In rebus honestis constans, cuique similis cōtinenter moneas. Non pinges fūco adsciticio faciem, verum in moribus, vitæq; instituto honestus eris & elegans. Officiosè alijs obsequare. Ama concordiam. In solentia ne te ciuibus odiosum facias. Rebus necessarijs vtere, Rogatus, quænam rerum omnium maximè communis videretur? Spes, inquit; hæc enim sola, cum aliud nihil reliqui est, solatio afflicto esse potest. Felicem principem in repub. fuisse credas, qui ingravescente demum ætate, naturæ fatiq; concesserit. Interrogatus, quid visu esset hominibus in vita rarissimum? Senex, inquit, tyrannus. Principem honore afficito. Gloriam se contemnas. Bene se habet Respub. in qua eiues nec opum nimia saturitate insolefcit, nec egestate premuntur. Non pessimè in ea visitur domo, in qua patrifamilias à labore absq; vilo rei familiaris detrimento pulsculum feriari datur. Cum mater illum ad ducendam vxorem interpellaret: Certè, mater, inquit, nondum tempus est. Seriore post ætate ab eadem rursus ad ducendam vxorem admonitus: Imò, inquit, ne nunc quidem vxore mihi opus est. Interrogatus, cur non genuisset liberos? Quia, inquit, eorum desiderio & amore non teneor. Virum gartulum & futilem domo tua eijce. Aufonius sententias Thaletis sic recenset:

Turpe quid ausurus, te sine teste time.
Vita peris, mortis gloria non moritur.
Quod facturus eris, dicere sustuleris.
Crux est, si metuas, vincere quod nequeas.
Quum verè obiurgas, sic inimice inuas.

Quum falso laudas, tunc & amico nocos.
Nil nimum satis est. Ne sic & hoc nimium. Ne reliquum spacium pagina huius vacaret, apponere placuit dicta quædam veterum, quæ prima facie externum quid significare videntur, sed tamen arcanum sensum sub cortice latentem continent. Hæc quia pleraq; Pythagoræ attribuuntur, superius sub initio libri in symbolis Pythagoræ fuerunt explicata; partim alibi habentur. Sunt autem hæc: Salem apponito. Panis non frangendus. A fabis abstineto, Pisces ne edito. Melanurum ne gustes, Cor non edendum. Ab animalibus abstinendum. Animalia γαυλόρυχα ne nutrias. Elixum ne asses. Cibum ne in scaphiam mittas. Non comedendum ex curru. Quæ mensa deciderint, ne colligas. Molochen serito, non tamen edito. Dexteram ne cui temere iniicias. Dextrum pedem prius induito, sinistram prius atrollito. Annulum atctum ne gestato. Coronam ne decerpas. Ne ad lucernam speculum spectato. Gladium acutum auerte. Ignem gladione fodias. Vnguium, criniumq; prælegamina lotio ne aspergito. Cubitu surgens lectum componito, & itragulum conuoluto. Meridie non dormiendum. Non oleo sella abstergenda. Via publica ne incedito. Cum ad terminam veneris, ne reuertitor. In via publica ligna ne secato. Ligna cupressina ne colligas. Iugum ne translias. In chœnice non sedendum. Onus simul tollito, ne simul deponito. Domesticas hirundines ne habito. Non frangendi dentes. Ollæ vestigia in cinere confundito. Aduersus Solem ne mingito, neq; loquitor. Carminibus ad lyram vtendum. Mitem arborem nec violato, nec cædito. Locum, vbi sanguis humanus fusus est, lapidibus obruito. Non propter opes ducenda vxor. Iniussa imperatoris stationem ne deserito.

Dicta veteri sensum mysticū continentia.